

Šturma, Pavel et al.: Pojem a teorie lidských práv

Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 120 s.

ISBN 978-80-87146-77-4.

Martin Hapla*

Publikace Pojem a teorie lidských práv z pera autor-
ského kolektivu pod vedením Pavla Šturmy představuje
první svazek z nové ediční řady Studie z lidských práv,
kterou vydává Právnická fakulta Karlovy univerzity.
Hlavním úkolem této ediční řady je otevřít prostor pro
publikaci některých vědeckých výstupů nově vzniklého
Výzkumného centra pro lidská práva a napomoci tak
k rozvoji odborné diskuze o teoretických základech
a metodách výzkumu lidských práv.¹ Zmiňované dílo se
věnuje zejména otázkám souvisejícím s pojmovým

vymezením lidských práv, obsahuje však i pojednání
o nových mechanismech jejich ochrany v Evropské unii
a o některých aspektech sociálních práv. Je rozděleno
na předmluvu, čtyři odborné stati a závěr. Nechybí
samozřejmě ani cizojazyčné shrnutí a podrobný seznam
použité literatury, který je dále členěn podle druhu pou-
žitých pramenů. Jako přílohy jsou součástí této publi-
kace i texty tří významných lidskoprávních dokumentů
a to Všeobecné deklarace lidských práv, Vídeňské de-
klarace Světové konference o lidských právech a De-
klarace MOP o základních zásadách a právech v práci.

Autorem první stati pojmenované „Úvod: Teorie
a politika lidských práv“ je Pavel Šturma. Ve svém po-
jednání se nejprve zabývá vymezením lidských práv
a jejich vztahů k pojmům základních a občanských
práv. Stručně rekapituluje i jejich původ. Větší prostor
následně poskytuje otázce, zda můžeme tato práva

* Mgr. Martin Hapla, interní doktorand na Katedře právní
teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

¹ Viz internetové stránky tohoto centra: O projektu. *Výzkumné
centrum pro lidská práva: Univerzita Karlova v Praze – Práv-
nická fakulta* [online]. Právnická fakulta Univerzity Karlovy
v Praze, © 2013 [cit. 29. 12. 2013]. Dostupné z: [http://
www.vclp.cz/](http://www.vclp.cz/)

opravdu považovat za plně univerzální. Uvádí řadu teorií a argumentů, které akceptují nebo kritizují ideu univerzálních lidských práv a po jejich analýze dospívá k závěru, že se zdá „jistě správné uznání přirozeno-právního původu lidských práv tam, kde to odpovídá historické realitě [tj. v západní, židovsko-křesťanské civilizaci]“², avšak jako vhodnější se mu při obhajobě zmiňované ideje jeví opřít se o pozitivistický argument založený na existenci moderních národních států coby po celém světě fungující formy společenské organizace. Za překonané tento autor považuje i dělení lidských práv na tři generace a naopak se přiklání k pojetí založenému na několika povinnostech států vztahujícím se ke všem právům bez rozdílu. Specifickou pozornost dále věnuje i problému obsahové neurčitosti lidských práv a vztahu lidských práv a politiky, v jehož rámci rozlišuje legislativní politiku, soudní politiku a zahraniční politiku neboli diplomacii. Svůj text nakonec uzavírá varováním, že „Ochrana lidských práv představuje jednu ze zásad současného mezinárodního práva, avšak nesmí se změnit v ideologii.“³

Druhý text, který nese název „Několik poznámek k právněteoretickým aspektům lidských práv“ je dílem Pavla Ondřejka. V jeho úvodní části autor vymezuje distinkce mezi lidskými a základními právy a mezi právy a svobodami. Lze přitom pokládat za škodu, že při vymezení pojmu práva a svobody nezahrnuje do svých úvah i Jellinekovu koncepci statusů. Těžištěm následující části textu je otázka, zda by interpretace nebo aplikace v ústavním právu měla být specifická ve srovnání s interpretací či aplikací zákonného a podzákonného práva. Zde autor rekapituluje některé z názorů Roberta Alexyho vztahující se k práci s právními principy a ideou proporcionality, a některé teze o duální povaze lidských práv a jejich důsledcích, včetně principu prozařování lidských práv do právního řádu. Také ve své práci velice názorným způsobem ukazuje, jak teorie lidských práv, kterou akceptujeme, může ovlivnit jejich výklad.

Následující statí „Nové mechanismy ochrany lidských práv v evropské unii jako žádoucí cíl, ale nežádoucí prostředek: Několik poznámek k tzv. Heidelberskému návrhu“ přispěla do rozebírané publikace Jana Ondřejková. Ve svém textu autorka reaguje na tzv. Heidelberský návrh, na kterém se snaží manifestovat, proč je třeba uchovat si kritický postoj k rozšiřování ochrany lidských práv. Předkládá přitom řadu zpracovaných a zajímavých argumentů. Dotýká se témat, jako jsou ochrana lidských práv v Evropské unii nebo

² ŠTURMA, Pavel et al. *Pojem a teorie lidských práv*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 120 s. ISBN 978-80-87146-77-4. S. 12.

³ Tamtéž, s. 18.

vztah vnitrostátních a evropských soudů. V závěru pak mimo jiné předkládá cenné upozornění, že lidská práva a jejich ochrana „mají od počátku i svůj politický rozměr“.⁴

Poslední příspěvek obsažený v této publikaci je pojmenován „Právo neprivilegovaných občanů třetích států na práci“ a jeho autorem je Martin Štefko. V tomto textu nejprve stručně rozebírá původ sociálních práv, poté úpravu práva na práci (zejména u migrantů) v různých mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie. Největší díl pozornosti však věnuje úpravě této problematiky v našem vnitrostátním právu. V jeho rámci člení rozebíranou problematiku do třech základních okruhů a to práva na zaměstnání, práva udržet si zaměstnání a práva být zabezpečen pro případ nezaměstnanosti. V závěru autor dospívá k názoru, že „česká migrační politika je vůči občanům třetích států tradičně restriktivní“⁵, což s ohledem na předpokládaný demografický vývoj a změny na trhu práce pokládá za nesprávné. I proto je podle jeho soudu třeba poskytnout cizincům z třetích států „rovnost v přístupu k trhu práce a garance získání sociálních jistot, na jejichž financování se podíleli.“⁶

Souhrnem je možno konstatovat, že tato práce zpracovává velmi erudovaným způsobem zajímavou a přitom v českém odborném diskurzu stále dostatečně nerefléktovanou problematiku teoretického uchopení lidských práv. Přestože poskytuje značný prostor základním otázkám zkoumané oblasti, neopomíná ani s nimi související aktuální problémy. Jako taková představuje nesporně užitečný počín v rámci české odborné scény. Jednou z nemnoha kritických připomínek, kterou k ní lze mít, je však uvedení textů několika významných lidskoprávních dokumentů v rámci příloh. V souvislosti s ním se totiž vnučuje otázka, zda ve světě, kde si tyto texty může kdokoliv najít během pár sekund na internetu a to přímo na stránkách organizací, které je vydaly, je jejich uveřejnění tímto způsobem vůbec smysluplné. Další z věcí, kterou je třeba této publikaci vytknout, je i velké množství překlepů a tiskových chyb.⁷ Navzdory těmto výtkám ji však lze nepochybně označit za důstojné zahájení výše zmíněné ediční řady, od které je jistě možno i v budoucnu očekávat řadu podobně podnětných prací.

⁴ Tamtéž, s. 39.

⁵ Tamtéž, s. 66.

⁶ Tamtéž, s. 68.

⁷ Např. na s. 7, v posledním odstavci, čtvrté větě je uvedeno spojení „jen regionální úrovni“ místo „jen na regionální úrovni“. Na s. 9 v posledním odstavci, první větě je zdvojeno sloveso „bývá“ a nesprávně uveden výraz „střed“ namísto „střet“. Na s. 11, v prvním odstavci, páté větě chybí před slovem „paktů“ předložka „z“.